

”KYLLÄHÄN MINULLA OLI LUPA – MUTTA YHTEINEN JÄLKI-
LEIKKIMME SAA MINUT SYTTYMÄÄN.”

Henkilöhahmojen rakentumisesta ja tekstin transgressiivisuudesta

Sita Salmisen teoksessa *Lupa*

Vilma Ala-Nikkola

Kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Kirjallisuus
Huhtikuu 2021

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Tutkimuskysymys	3
1.2 <i>Lupa</i> -teoksen ristiriitainen vastaanotto	4
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Novellin historiasta	6
2.2 Novellin rakenteesta	7
2.3 Eroottinen novellikokoelma transgressiivisenä kaunokirjallisena tekstinä	8
3 NOVELLIN HENKILÖHAHMOJEN RAKENTUMINEN JA SEKSUAALISUUS	13
3.1 Vihjeitä henkilöahmoista	13
3.2 Seksuaalisuus	15
3.3 Seksiposiitivisuus	17
3.4 Henkilöhahmojen monimuotoisuus ja moniäänisyys	19
4 PÄÄTÄNTÖ	21
LÄHTEET	24

1 JOHDANTO

Nykykulttuurissa seksuaalisuus ja kaupallisuus nivoutuvat yhteen, ja erityisesti mediassa seksuaalisuutta käytetään markkinoinnin ja myynnin välineenä. Seksuaalisuus on nykykapitalismissa siis kaupallistunut ja seksistä on tullut eräänlainen markkinarako. Seksuaalisuuden julkisen näkyvyyden lisääntymisen ilmiötä on kutsuttu kulttuurin ja median seksualisoitumiseksi. Jo 1990-luvulta saakka normien vastaisten seksuaalisuuksien näkyvyys on lisääntynyt, mikä on edistänyt myös seksuaalista monimuotoisuutta. (Karkulehto & Leppihalme 2018, 261–262.) Karkulehto ja Leppihalme (2018, 262) toteavat myös, että seksuaalisuuden vapautuessa normien vastaisille seksuaalisuuksille, kuten esimerkiksi transgressiivisille¹, on avautunut uutta representatiivista tilaa, ja siksi tällaiset alakulttuurit ovat tulleet yhteiskunnalle entistä tutummiksi ja arkisemmiksi, mikä on sitten lisännyt niiden hyväksyntää. Alakulttuurien tuntemisen yleistyessä, eroottista kirjallisuutta voisi tutkia enemmän. Käsittelen tarkemmin transgressiivisuutta alaluvussa 2.3. Eroottisesta kirjallisuudesta puhuttaessa olen huomannut myös sen, että se sekoitetaan usein pornografiseen kirjallisuuteen, sillä raja on hyvin häilyvä. Tutkimalla eroottista kirjallisuutta ihmisten tietoisuus eroista olisi havaittavissa, ja eroottinen kirjallisuusgenre voisi kasvaa ja monipuolistua. Koska eroottista kirjallisuutta on ainakin vielä hyvin vähän, puhumattakaan novellikokoelmista, minusta tätä aihetta on mielenkiintoista tutkia vähän lähemmin. Tutkielmassani tarkastelen Sita Salmisen kotimaista *Lupa*-teosta (2019, jatkossa pelkkä *L*), joka on eroottinen novellikokoelma.

1.1 Tutkimuskysymys

Tutkin *Lupa*-teoksen novellien päähenkilöiden rakentumista tarkemmin muun muassa tutkimalla sitä, mistä lukija saa vihjeitä henkilöihahmoista lukiessaan novelleja. Teoksen kaikki 11 novellia on kirjoitettu sinä- tai minämuodossa, joten päähenkilöiden tarkastelu on tässä kohtaa relevanttia. Salminen on kirjoittanut tekstinsä ilman henkilöihahmojen tarkkaa ulkomuodon kuvailua. Esimerkiksi ihon väriä, ikää tai edes sukupuolta ei

¹ Transgressiivinen estetiikka kuvaa taiteellista toimintaa, joka pyrkii järkyttämään ja rikkomaan yleisiä normeja.

välttämättä novelleissa mainita. Tutkin siis lisäksi sitä, jääkö hahmojen ulkonäkö ainoastaan lukijan mielikuvituksen varaan.

Henkilöhahmojen kautta tutkin myös ihmisten monimuotoisuutta ja moniäänisyyttä. Minua kiinnostaa se, kuinka monipuolinen teos on eri seksuaalisuuksien osalta. Transgressiota kannattaa tässä tapauksessa pohtia, sillä alakulttuuritkin yleistyvät, ja jokaisen lukijan samaistumisen vuoksi niitä toivoisi löytyvän myös tästä teoksesta. Koska yhteiskuntamme on muuttunut yhä enemmän vapaammaksi, on hyvä pohtia myös *seksiposiivisuutta, seksuaalisuutta* sekä *tasa-arvoa*. Salminen itse on halunnut tuoda novellikokoelman kantavaksi merkitykseksi sen, että seksiin on suostumus ja lupa. Tutkin siis lisäksi sitä, näkyykö tämä läpi tekstin henkilöhahmojen kautta.

Koska kyseessä on novellikokoelma, pohdin myös novellin yleistä historiaa ja novellin rakennetta. Kyseisessä teoksessa kaikki novellit ovat juoninovelleja, josta lisää alaluvussa 2.2. Modernia novelliteoriaa on hyvä tarkastella hahmojen tulkinnassa. Haluan tutkia myös sitä, minkälaista on eroottinen kirjallisuus ja kuinka se toimii kaunokirjallisena tekstinä.

1.2 *Lupa*-teoksen ristiriitainen vastaanotto

Teoksen ilmestyttyä vuonna 2019, se sai hyvin ristiriitaisen vastaanoton. Novellikokoelma rikkoi Adlibriksen myyntiennätyksiä ja nousi pinnalle jo ennen kirjan julkaisupäivää onnistuneen markkinoinnin avulla. Salminen teki teokselle oman Instagram-tilin, jonka tarkoituksena oli luoda yhteisö novellikokoelman ympärille. Munlupa-tilillä oli jo ennen kirjan julkaisua yli kymmenen tuhannen seuraajan yhteisö, jossa keskustelua käytiin esimerkiksi seksuaalisuudesta. Osa kriitikoista on sitä mieltä, että teoksen markkinointi vaikutti sen myyntiin, joka varmasti onkin totta, sillä teoksen kerrontatyyliä on kuvailtu heikoksi. Eroottisten novellien perimmäinen tarkoitus on kuitenkin kiihottaa ja toteuttaa fantasioita. Salmisen lähtökohdat olivat vloggaajana tietysti erilaiset kuin ”tavallisella” esikoiskirjailijalla, ja se väistämättä vaikutti teoksen vastaanottoon.

Sita Salminen (1992) on Rovaniemeltä kotoisin oleva vloggaaja, ja *Lupa* on hänen esikoisteoksensa. Salminen on opiskellut suomen kieltä Oulun yliopistossa, ja valmistunut

vuonna 2019 humanististen tieteiden kandidaatiksi. Tällä hetkellä hän tekee YouTubeen erilaista sisältöä ja hänellä on lisäksi yhteinen POKS-podcast vloggaaja Veronica Verhon kanssa. Koska Salminen on aikaisemmin ollut bloggaaja ja vloggaaja, on hänen taustansa kirjoittajana erilainen kuin yleensä esikoiskirjailijoilla. Tavat tulla kirjailijaksi voivat olla erilaisia kuin aikaisemmin, vaikka onhan esimerkiksi käyttölyriikka tuttua historias-
tamme. Salminen on julkaissut muun muassa omalla Instagram-tilillään 11. tammikuuta 2019 postauksen, jossa hän kertoo aikovansa kirjoittaa kirjan, ja kysyy seuraajiltaan kommentteja kirjan aiheesta: ”Muista jättää videolle kommentti, mikä näistä kolmesta aiheesta kiinnostaisi just sua eniten.” Teoksella oli siis hyvin erikoinen alku, sillä kirjailija toimi yleisen globaalin kiinnostuksen pohjalta. Kirjoittamisen lähtökohtana ei siis välttämättä enää nykypäivänä ole omakohtainen kokemus tai yhteiskunnallisuus, vaan kirjoittamisen lähtökohtana saattaa olla myös korostettu kaupallisuus.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Novellin historiasta

Novelligenre selkeästi erottuvana kirjallisuuden lajina alkoi 1800-luvulla. Novelli kirjallisuuden lajina on todella vanha. Lyhyet kertomukset, jotka asettavat pohjan novellille, ovat ensisijaisia ja edeltävät aikaisempia eepoksen muotoja, jotka asettavat pohjan romaanille. Novelli, joka yleensä keskittyy vain yhteen tapahtumaan tai yhteen seuraukseen, muistuttaa läheisesti alkukantaista myyttistä lähettä. (E. May 2002, 1.) Patean (2012, 16) mukaan novelli muotoutui nykyiseen muotoonsa juuri 1800-luvulla.

Novellin muotokriittinen tarkastelu alkoi vuonna 1915 Oskar Walzelin kootessa artikkelinsa ”Die Kunstform der Novelle” 1800-luvun runoilijoiden novelliteorioita. Siitä alkoi novellin kuvauksen kannalta tärkeiden käsitteiden selittäminen ja nykyisten novelliteorioiden ydinajatus esilletuonti. Vasta 1900-luvulla novellin tutkiminen kehittyi ja monimuotoistui, ja yleinen lajiteoria alkoi kiinnostaa tutkijoita. (Hilanka 1981, 14.)

1800-luvulla novellin ollessa pääsääntöisesti draamallinen ja juoneen nojaava, moderni novelli luopui kerronnallisesta muodosta sekä syy-seuraussuhteen tarpeellisuudesta. Impressionismin aikakaudella juonen perinteiset elementit tai syyn ja seurauksen ajallinen järjestys kertomuksessa väistyi, ja tilalle tulivat tunteiden sekä sisäisten kokemusten ja tunnelman kuvailu. Moderni kerronta siis luo ennemminkin tunteiden, mielen, tunnelman ja vaikutelmien kokonaisuuden kuin kertomuksen. Moderni novelli on sidottu kuviin, symboleihin ja teemoihin. Intensiteetti ei niinkään siis synny juonesta vaan näkökulmasta sekä mielikuvituksen ja sävyn vaikutuksesta. Tunteet ja tunnelma korvaavat tarinan tapahtumat ja selkeät rakenteet. Juoni ja tavallinen rakenne tai tapahtuma on korvattu korostetuilla tietoisuuden hetkillä. (Patea 2012, 17–18.)

2.2 Novellin rakenteesta

Novelli on fiktiivinen kertomus, joka on kirjoitettu lyhyeen muotoon ja jossa kuvataan esimerkiksi jotakin tapahtumaa, mielentilaa tai yksilöllistä kehitystä. Novelli on lyhytensä vuoksi draamallisempi kuin romaani ja siksi siitä voidaan erottaa selkeästi peripetia eli käännekohta ja kliimaksi eli huippukohta. (Hosiaislouma 2003, 641.) Novelli on lajina kertovaa sanataidetta eli epiikkaa, jonka tärkein tehtävä on kertominen (Hosiaislouma 2003, 202).

Novelligenren sijoittuminen kirjallisuuden muottiin on todettu ongelmalliseksi. Novellia on kuvailtu monin eri tavoin. Novellia on lähestytty esimerkiksi termeillä yhtenäisyys, lyhyys, intohimoisuus, jännittyneisyys, lyyrisyys, teemallisuus, oivallus, näkemys ja mysteeri (Patea 2012, 8). Perinteinen käsitys novellin rakenteesta on Patean (2012, 3) mukaan se, että novelli on tiivistetty, yhtenäinen ja muodoltaan juonellinen. Patea (2012, 14) toteaa myös, että kriitikot ja novellien kirjoittajat ovat yksimielisiä siitä, että novelli on kiinnostunut poikkeavasta, mystisestä ja odottamattomasta kokemuksesta. Novellissa yhdistyvät lisäksi niin kertomuksen kuin lyriikankin uskollisuus. Proosan piirteiden lisäksi novelli käyttää hyväkseen runouden vertauskuvallista kieltä, sen epäsuoraa strategiaa ja mielikuvallisuutta. Novelli sisältää siis niin kertomusten erikoisuuksia kuin lyriikan intohimon, jännitteen, lyhyiden ja mielikuvallisuuden. Proosan piirteitä novellista löytyy muun muassa juonen, loppuratkaisun, henkilöhahmon sekä tapahtumien muodossa. (Patea 2012, 9–10.)

Novellityyppejä on klassisen mallin lisäksi monia muunnoksia. Perinteisesti novellimalleja on löytynyt kahta erilaista: boccacciolaista suljettua novellia sekä tšehovilaista avointa novellia. (Hosiaislouma 2003, 642.) Hosiaislouma kuvailee suljettua novellia eli juoninovellia teoksessaan *Kirjallisuuden sanakirja* (2003, 378–379) novellimuodoksi, joka rakentuu tapahtumien kulun varaan. Tapahtumat kuvataan aikajärjestyksessä niin, että juoni tihentyy loppua kohden. Juoninovellille tyypillisesti sen loppu on suljettu eli tapahtumille löytyy selkeä loppuratkaisu. *Lupa*-teoksen kaikki 11 novellia ovat juoninovelletta. Tšehovilainen novelli on taas muodoltaan erilainen ja se kuvailee usein esimerkiksi tunnelmaa tai henkilön mielialaa. Loppuratkaisu jää avoimeksi eli tilannetta ei saateta selkeään ratkaisuun. (Hosiaislouma 2003, 954.) Avointa novellimallia ei Salmisen teoksesta löydy.

Novellin rakenteelle tärkeä käsite on myös niin sanotun haukkateorian käsite, jolla viitataan Boccaccion *Decameronen* (1350) viidennen päivän yhdeksänteen kertomukseen. Haukkateoria kehittyi tarkoittamaan minkä tahansa novellin käännekohtaa. (Hilanka 1981, 16.) Novellin selkein ominaisuus on keskittäminen, jolla tarkoitetaan ratkaisevaa käännekohtaa juonessa, yhden tapahtuman tiivistä kuvausta tai henkilöhahmon tai tilanteen syventämistä (Tieteen termipankki: 15.2.2021. Kirjallisuudentutkimus: novelli.).

Artikkelissaan ”Novelli muutokriittisenä ongelmana” (1981, 16) Tuula Hilanka viittaa Schunichtin ajatukseen siitä, että novellin rakenteelle ominaista on tapahtumien kehittyminen kohti huippua, jossa heterogeenisiltakin vaikuttavat motiivit saavat usein ratkaisevan merkityksen. Erillään olevat erilaiset tapahtumakulut nivoutuvat yhteen novellissa tiiviisti.

2.3 Eroottinen novellikokoelma transgressiivisenä kaunokirjallisena tekstinä

Eroottinen kirjallisuus pyrkii kiihottamaan lukijaa tai toteuttamaan lukijan seksifantasioita. Merkittävää on, että 2000-luvulla kirjallisuudessa ei enää oikeastaan ole minkäänlaisia tabuja. Eroottisia kohtauksia kyllä löytyy kirjallisuudesta, oli kirjallisuuden laji mikä hyvänsä. Sita Salmisen *Lupa*-novellikokoelma on kuitenkin vielä 2000-luvullakin harvinaisuus. Eroottisia novellikokoelmia toki löytyy muitakin. Esimerkiksi Gummeruksen julkaisema *Erotica*-kirjasarja on suomalaisten naiskirjailijoiden kirjoittama kirjasarja, josta on ilmestynyt neljä osaa. *Jäähotelli*-novellikokoelma (2020) on Ruotsissa asuvan kirjailijapariskunnan kirjoittama teos, jota he kirjoittavat yhdessä nimimerkillä Vanessa Salt. Salmisen *Lupa*-novellikokoelmasta harvinaisuuden tekee kuitenkin se, että Salminen kirjoitti teoksen omalla nimellään.²

Yrjö Hosiainsluoma määrittelee eroottisen kirjallisuuden teoksessa *Kirjallisuuden sana-kirja* (2003, 213) ennen kaikkea kirjallisuudeksi, joka luo ”aistillista rakkautta”. Eroottinen kirjallisuus ei kuvaa pelkkää seksiä, vaikka ero eroottisen ja pornografisen kirjallisuuden välillä onkin usein häilyvä ja kulttuurisidonnainen. Kulttuurin saralla

² *Jäähotelli*-novellikokoelma (2020) on tuore esimerkki siitä, kuinka edelleen turvaudutaan nimimerkkiin kirjoittaessa eroottista kirjallisuutta.

seksuaalisuus on toki kokenut 2000-luvulla suuria muutoksia. Kulttuurissa on tapahtunut niin sanottu yleinen seksualisoituminen, joka näkyy eri kulttuurintuotannon alueilla entistä pornografisempänä tuotantona. Kun tällainen pornahtava ilmaisu hyväksytään osaksi kulttuurintuotantoa, esimerkiksi kirjallisuuteen, elokuvateollisuuteen ja musiikkiin, siitä tulee lopulta ihmisten keskuudessa hyväksyttyä ja osa populaarikulttuuria. (Nikunen ym. 2005, 12.)

Eroottista kirjallisuutta on maailmalla julkaistu enemmän kuin Suomessa, ja se on saanut paljon huomiota mediassa. E. L. Jamesin *Fifty Shades of Grey* -teos (2011) oli ensimmäisiä eroottisia teoksia, jotka aloittivat eroottisen kirjallisuuden suosion. Teosta seurasi kaksi muutakin kirjaa, ja *Fifty Shades* -trilogia on myynyt yli 125 miljoonaa kappaletta ympäri maailmaa. (Vuorensola, Annika 2015.) Kotimaisessa kirjallisuudessa *Lupa* on saanut myös julkaisuvyöryn.

Eroottista kirjallisuutta on toki ollut olemassa jo kauan, ja ensimmäiseksi eroottisen kirjallisuuden teokseksi voidaan laskea esimerkiksi *Kama Sutra*, joka on noin 100–300-luvulta. Eroottista naiskirjallisuutta on kuitenkin julkaistu ensimmäisen kerran Suomessa vasta 1900-luvun lopulta, kun Eeva Kilpi julkaisi eroottisen romaaninsa *Tamara* vuonna 1972. (Hosiailuoma 2003, 214.) Mikä sitten tekee kirjallisuudesta nimenomaan eroottista?

Lupa-novellikokoelman kaikki 11 novellia ovat eroottisia, moderneja novelleja, jotka kuvaavat nimenomaan 'aistillista rakkautta'. Novellit ovat juoneltaan erilaisia, ja jokainen niistä toteuttaa eri seksifantasioita. Novellien miljööt ovat vaihtelevia ja tärkeäksi piirteeksi nousee myös se, että seksi ja seksuaalisuus kuuluu kaikille. Esimerkiksi novellissa "Muuttolaatikot" kuvataan kahden henkilön suhdetta toisiinsa eron hetkellä. Muuttolaatikoiden keskellä seksi ja eroottisuus tuntuu aistikkaammalta, jopa merkityksellisemmältä:

Uskomatonta, että kaikkien vuosien jälkeen pari viikkoa muuttaa huulesi vieraiksi, kuin suutelisimme ensimmäistä kertaa. Yhtäkkiä et olekaan minun, en enää osaa lukea ajatuksiasi enkä tiedä, mitä söit lounaaksi. Kohotan käteni ja annan sormien upota hiuksiisi, haron karheita suortuvia. Se saa sinut mumisemaan, niin kuin aina ennen. (*L*, 35.)

Koska eroottinen kirjallisuus ei ole pelkästään seksin kuvailua, voi tekstistä löytää esimerkiksi erilaisia tunnelmaisuja, seksuaalisen tapahtuman erilaista tai poikkeavaa kuvailua tai henkilöhahmojen eroottisia piirteitä. Tällaisia piirteitä löytäessään, lukija osaa yhdistää eroottisen novellikokoelman kaunokirjalliseksi tekstiksi. Kaunokirjallisuus on fiktiivistä, lukijan mielikuvitukseen vetoavaa kirjallisuutta, joka on samaan aikaan sekä korkeatasoista sanataidetta että viihteellistä kirjallisuutta (Hosiaislouma 2003, 405). Teksti jäisi yksipuoliseksi, jos erotiikkaa kuvailtaisiin vain itse seksin muodossa. Siksi myös eroottisessa kirjallisuudessa sanastolla sekä tapahtumien ja henkilöhahmojen kuvailulla on merkitystä.

Kuulen, kun hieroja pumppaa öljyä ja hieroo käsiään yhteen lämmittääkseen sitä.
 ”Joo tuon alueen revähdyksissä voi kestää jonkin aikaa. Mutta katsotaan voinko helpottaa sua.”
 Öljy litisee vielä hetken ja aistin miehen seisovan lähelläni. Sitten lämpimät, öljyiset kädet asettuvat takareisilleni. Kosketus tuntuu hyvältä: tuntemus on aivan kutituksen ja nautinnon rajalla. Kämmenet painautuvat ihooni ja lähtevät liukumaan hitaasti ylöspäin, mutta pysähtyvät ennen pakaroita ja palaavat polvitaiteille. (*L*, 11.)

Eroottinen ja pornografinen kirjallisuus sekoitetaan usein toisiinsa. Pornografinen kirjallisuus kuitenkin kuvataan säädyttömäksi, seksuaalista aktia kuvaavaksi tekstiksi, johon ei liity ihmisten välisiä tunnesiteitä. Ero pornografisen ja eroottisen kirjallisuuden välillä on kuitenkin usein häilyvä, ja siksi eroottisen kirjallisuuden genreä on vaikea määritellä. Eroottisessa kirjallisuudessa lukijan mielikuvitukseen vedotaan kuvailemalla henkilöhahmoja ja miljöötä sen verran, että lukijan mielikuvitukselle jää kuitenkin tilaa. Eroottisessa kirjallisuudessa seksuaalisuutta käsitellään humanilla tavalla. Pornografisessa kirjallisuudessa taas keskitytään seksuaaliseen toimintaan, joka usein on myös hyvin epätodennäköistä. Pornografian katsotaan myös alentavan naista ja naisen asemaa, ja rohkaisevan väkivaltaiseen seksuaaliseen käyttäytymiseen, vaikkakin pornografiseen kirjallisuuteen nykyään suhtaudutaan sallivammin. (Hosiaislouma 2003, 719–720.)

Lupa on teoksena eroottinen novellikokoelma, mutta toisaalta taas osa novelleista on lähinnä epätodennäköisen seksuaalisen toiminnan kuvausta. Kaikissa novelleissa ei myöskään ole ihmisten välisiä tunnesiteitä, joka viittaisi eroottiseen kirjallisuuteen. Novellissa ”Pimeys” koulutuksessa oleva naisoletettu päähenkilö nukkuu pimeässä huoneessa kun ”hän” tulee huoneeseen ja antaa naiselle oraaliseksiä. Henkilöt eivät tunne toisiaan, sillä

”hän” on uusi työntekijä. Novellissa ei kuvailla tunnesiteitä eikä aistikasta rakkautta, vain seksiä ja halua toista kohtaan:

Sekunti ennen laukeamista tunnen olevani jossain korkealla, huipulla, kunnes hän nuolee minut rajan yli. Putoan nautintoon ja puren alahuultani etten huutaisi, kun orgasmi leviää räjähdysmäisesti ympäri vapisevaa vartaloani. Lantionpohjalihakseni supistelevat ja klitorikseni hehkuu hänen jatkaessa vielä nuolemista. (*L*, 111.)

Transgressiivinen estetiikka on taiteellista toimintaa, joka pyrkii järkyttämään ja rikkoamaan yleisiä normeja (Tieteen Termipankki: 18.3.2021. Transgressiivinen estetiikka). Esimerkiksi väkivaltaiset tai seksuaaliset elementit voivat olla niin voimakkaassa ristiriidassa lukijan todellisuuden arvojen kanssa, että ne saavat lukijan kiinnittämään huomiota tekstin tapahtumien sijaan kieleen. Nyky-yhteiskuntamme on luonut tiettyjä rajoja, mutta kulttuurimme ollessa enenevässä määrin epävarmuuden ja muutostilan alaisena, on yhä vaikeampi löytää näitä asetettuja rajoja esimerkiksi moraalissa tai seksuaalisuudessa. (Jenks 2003, 2.) Jenks mainitsee teoksessaan *Transgression* (2003, 7–8), että transgressio ylittää rajoja tai vaihtoehtoisesti raja-arvoja. Jokainen sääntö tai raja sisältää ”käslyn” rikkomukseen, joka näin luo transgression logiikan.

Transgressio ylittää muun muassa fyysisiä, rodullisia, esteettisiä, seksuaalisia, kansallisia, laillisia tai moraalisia rajoja. Transgression tarkoitus on siis ylittää rajoja, käskyjä, lakeja tai käytäntöjä. Transgressio on kuitenkin muutakin kuin rajojen rikkomista. Se on refleksiivistä toiminnan kieltämistä mutta myös sen vahvistamista. Siinä missä transgressio ylittää rajoja, se myös ilmoittaa kiellon olemassaolon ja tekee sen näkyväksi. Jenks toteaa transgression olevan aina tilannesidonnaista ja vaihtelevaa. (emt., 2–3.) Transgression tarkoitus ei kuitenkaan ole kumota asetettuja rajoja, vaan pikemminkin ylittää ja täydentää niitä. Sitä voitaisiin kuvailla uudenlaista kulttuuria tuottavaksi tekijäksi, joka estää kulttuurin pysähtymisen samaan aikaan, kun se vahvistaa nykyistä kulttuuriamme. Jenks ajattelee, ettei transgressio ole niinkään sekasortoa aiheuttavaa toimintaa, vaan pikemminkin se luo kaaoksen unohtamatta rajojen tärkeyttä. (emt., 7.) Novellissa ”Kolmio” transgressio tulee varsin hyvin esille, sillä novellissa rikotaan seksuaalisia rajoja muistaen kuitenkin niiden olemassaolo:

Lili katsoi sängyllä olevia miehiä, jotka odottivat erektiöt valmiina seuraavaa käskyä.

”Oliver, pane Aaronia.”

Aaron kohtasi hänen katseensa ja kohotti aavistuksen kulmiaan, ehkä hieman yllättyneenä. Oliver taas kääntyi katsomaan Liliä suupielet jännittyneinä.

”Lili...”

”Haluan, että sä panet sitä”, Lili toisti. Hän katsoi miestänsä tynesti, tietäen että tämä kyllä lausuisi turvasanan tarvittaessa. (*L*, 51.)

3 NOVELLIN HENKILÖHAHMOJEN RAKENTUMINEN JA SEKSUAALISUUS

3.1 Vihjeitä henkilöahmoista

Henkilöhahmo on kirjallisuudessa henkilö, jota kuvaillaan muun muassa ulkomuodon, ajatusten ja toiminnan kautta. Teoksesta löytyy yleensä sekä pää- että sivuhenkilöitä. (Hosiainluoma 2003, 303.) Aleid Fokkeman on teoksessaan *Postmodern Characters* (1991) ottanut kantaa henkilöahmojen esittävyteen verrattuna tekstuaalisuuteen. Realistisista henkilöahmoista on vähitellen siirrytty postmoderneihin henkilöahmoihin, jotka ovat korosteisesti tekstuaalisia. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että henkilöahmojen tulkinna ei voida enää nojata esimerkiksi siihen, mitkä ovat henkilön toiminnan motiiveja. (Tieteen termipankki: 22.2.2021. Kirjallisuudentutkimus: henkilöahmo.)

Salmisen teoksessa henkilöahmot jäävät aika pintapuolisiksi raapaisuiksi, sillä kirjailija ei ole halunnut kuvailla hahmojen ulkonäköä kovinkaan tarkasti. Tällä tavalla henkilöahmoihin samaistuminen on helpompaa, sillä lukijat usein peilaavat lukemaansa omaan henkilökohtaiseen elämäntilanteeseensa. Koska ulkomuotoa ei kuvailla välttämättä ollenkaan, henkilöahmojen kuvailu tapahtuu enemmän ajatusten ja toiminnan kautta:

Annan katseeni vaeltaa vatsallasi, sivelen sen poimuja, joita olen joskus nähnyt sinun puristelevan peilin edessä. Raskausarpesi kuultavat yölampun valossa, niiden linjoihin on kirjoitettu meidän perheemme tarina ja haluaisin suudella niille rakkautta, jota sinä et osaa antaa. (L, 169.)

Henkilöhahmojen käymä dialogi on myös tärkeää etsittäessä vihjeitä henkilöistä. Esimerkiksi murteesta voidaan päätellä henkilön asuinpaikka tai ainakin lähtökohdat. ”Jep! Mitä sie oikein teet täällä?” kysyin ja katselin hänen kasvojaan, jotka olivat miehistyneet vuosien varrella, mutta joissa oli silti samaa poikamaisuutta kuin ennenkin.” (Lupa, 74.) Pohjois-Suomen murteella käydään teoksessa useampikin dialogi, joka juontaa ehkä juurensa kirjailijan omasta murretaustasta kirjailijan ollessa alun perin Rovaniemeltä. Dialogeista saa muitakin vihjeitä henkilöahmoista. Esimerkiksi Alexander vastaa Marielle novellissa ”Merenvihreä” olevansa sinkku eikä hänellä näin ollen ole omaa perhettä. ”Onko sulla muuten perhettä?” Marie kysyi, kun he seisahtuivat lähelle oviaukkoa. ”Ei omaa.

Sinkku olen’, Alexander vastasi.” (L, 118.) Novellissa ”Kolmio” päähenkilö Lili taas vaikuttaa itsevarmalta naiselta, joka tietää mitä hän tekee:

”Oliver, sängylle. Aaron, riisu mut”, Lili käski napakalla äänellä. Hänen oli aika ottaa ohjat käsiinsä. Aaron veti hänen mekkonsa yläkautta pois. Lili nautti nähdesään miehen ilmeen kun tämä tajusi, ettei mekon alla ollut alusvaatteita. (L, 46.)

Teoksessaan *Kertomuksen poetiikka* (1991, 49) Rimmon-Kenan viittaa Chatmanin (1978) ajatukseen siitä, että henkilöhahmon nimeämisen kohteena ovat hahmon persoonallisuuden piirteet, joita kirjailija tuo ilmi tekstissään. Piirre on vakiintunut tai pysyvä persoonallinen ominaisuus. Rimmon-Kenan viittaa teoksessaan *Kertomuksen poetiikka* (1991, 52) Barthesin (1974) ajatukseen siitä, että erisnimi luo ikään kuin illuusion siitä, että henkilöhahmo on yksilöllinen ja kvalitatiivinen, jopa erityinen. Erisnimi liittää tietyt ainekset henkilöhahmosta yhteen. Liitännän periaatteita on muun muassa toisto, kaltaisuus ja kontrasti. Jos henkilöhahmon käyttäytyminen on toistuvaa, lukija voi leimata sen hahmon yhdeksi luonteenpiirteeksi. Toistolla, kaltaisuudella ja kontrastilla lisätään erisnimen yhdistämien piirteiden koheesiota, johon henkilöhahmoksi kutsuttu vaikutelmamme perustuu. (Rimmon-Kenan 1991, 53.) Salminen viittaa teoksessaan henkilöihin erisnimillä vain harvoin. Erisnimi kuitenkin paljastaa ihmisen sukupuolesta jonkin verran. Muutamassa novellissa erisnimi kuitenkin mainitaan, ja yksi novelleista on ”Kolmio”:

Lili jatkoi huultensa rajaamista. Kaikki oli alkanut viehättävästä miehestä, joka oli istunut Lilin viereen drinkkibaarin tiskillä. Lili oli tuntenut häneen vetoa koko pitkän keskustelun ajan. Ja seuraavana päivänä hän otti asian puheeksi Oliverin kanssa. (L, 43.)

Novellissa Lili ja Oliver ovat pariskunta, joka ottaa kolmannen osapuolen, Aaronin, mukaan seksiin. Novellissa Lili on toistuvasti käskevä henkilö, jolloin lukijalla tulee henkilöhahmosta hyvin määrätietoinen kuva. Lili-nimen lukiessaan lukija osaa hahmottaa mielessään henkilöhahmon vahvaluonteista ja ehkä jopa hieman heittäytyvää persoonaa. ”Hänen oli aika ottaa ohjat käsiinsä.” (L, 46.)

Toinen novelli, jossa päähenkilön nimi mainitaan, on nimeltään ”Merenvihreä”. Novelli kertoo Alexander-nimisestä miesoletetusta, joka aloittaa suhteen esimiehensä Hugon kanssa. Alexander on luonteeltaan hauska ja ehkä jopa hieman sarkastinen.

Henkilöhahmon sarkastisen käyttäytymisen toisteisuus kulkee läpi koko novellin, ja kontrasti esimerkiksi sivuhenkilö Hugoon on merkittävä.

”Onko tuo aito kruunu?” Alexander kysyi virnistäen saavuttuaan keskusteluetäisyydelle.

Mies nosti katseensa ja Alexander nyökkäsi hänen rannekelloaan kohti.

”Anteeksi mitä?”

”Ei mitään, typerä läppä”, Alexander sanoin hymyillen. ”Hieno kello. Mä olen Alexander, aloitan keskustan toimistossa nyt.” (L, 118.)

Romaanista poiketen novellissa henkilöhahmojen kuvaus ei yleensä ole yhtä monipuolista ja kattavaa (Hosiaislouma 2003, 641). Tekstissä henkilöhahmot ovat ei-verbaalisia abstraktioita, rakenteita. Nämä rakenteet eivät ole ihmisolentoja, mutta lukija itse muotoilee ne ihmiskäsityksen pohjalta ihmisiksi. (Rimmon-Kenan 1991, 45.) Henkilöhahmoja ei voida irrottaa tarinasta, mutta tarina voi irrottaa henkilöhahmon tekstuaalisuudestaan. Henkilöhahmoa ei voida myöskään rinnastaa hahmon sanomiin lauseisiin, sillä usein lukija muistaa fiktiivisen henkilöhahmon paremmin kuin sen, mitä kyseinen hahmo on sanonut. (Chatman 1978, 118, sit. Rimmon-Kenan 1991, 45.)

Rimmon-Kenan viittaa teoksessaan *Kertomuksen poetiikka* (1991, 54) E. M. Forsterin henkilöhahmojen eri luokitteluun. Forster erotti toisistaan vuonna 1927 ’litteät’ (*flat*) ja ’täyteläiset’ (*round*) henkilöhahmot. Litteitä hahmoja voidaan kutsua myös tyypeiksi tai karikatyyreiksi ja ne ovat rakentuneet yhden idean tai ominaisuuden ympärille ja siksi ne voidaan luonnehtia yhdellä lauseella. Litteät henkilöhahmot eivät kehity tarinan edetessä juuri lainkaan, ja koska ne ovat yksinkertaisia hahmoja, lukijan on helppo tunnistaa ja muistaa tällaiset hahmot. Täyteläisillä hahmoilla ominaisuuksia on useampia ja he kehittyvät toiminnan ja tarinan edetessä. *Tyyppi* voidaan taas määritellä fiktiiviseksi henkilö-hahmoksi, joka edustaa jotakin tunnistettavaa ihmisryhmää, mutta josta puuttuu yksilöllistävät piirteet (Hosiaislouma 2003, 965).

3.2 Seksuaalisuus

Modernisoitua yhteiskunta on tuonut mediaan seksuaalisuuden representaatiot yhä isommaksi osaksi arkea. Länsimaisessa kulttuurissa seksi on näkynyt arjessa jo pitkään. Seksuaalisuus käsitteenä tarkoitti aiemmin vain nautintoa, toimintaa ja aistimuksia, mutta

käsite on laajentunut tarkoittamaan myös yksilöä seksuaalisena subjektina, joka tuottaa uutta tietoa seksuaalisuudesta itsestään. Samalla seksuaalisuus on kuitenkin edelleen mysteeri. Länsimaisessa kulttuurissa seksuaalisuus on näyttäytynyt välillä peiteltävänä aiheena ja välillä se on tuotu esille mahdollisimman näkyvällä tavalla. Seksuaalisuudelle ei ole yhtä ja oikeaa selitystapaa. (Karkulehto 2006, 44–46.) Seksuaalisuus on laajeneva käsite, joka transgression avulla laajentaa kulttuuria ja lisää uusien seksuaalisuuksien hyväksyntää venyttämällä aikaisemmin asetettuja rajoja.

Seksuaalisuus käsitteenä on syntynyt vasta 1800-luvulla ja se perustuu kristillisen ajattelun maallistumiseen. Seksuaalinen tieteellistyminen ja seksuaalisuuden historia yhdessä saavat aikaan synnin medikalisaation, joka näkyy seksuaalisena ajatusmuotona, joka taas kehittyy tieteelliseksi kategoriaksi. Seksuaalisuus kategoriana on nykyään yhä avoimempi kysymys. Seksuaalisuuden medikalisaatiolla tarkoitetaan suvunjatkamisen ja seksuaalisen halun ja nautinnon valvontaa ja säätelyä, joka perustuu lääketieteelliseen asiantuntijavaltaan. Ennen medikalisaatiota ihmisen sukupuoliisuutta kuvailtiin synniksi ja rikokseksi, mutta sen jälkeen tuli tilalle seksuaaliset poikkeavuudet, seksuaalisen ruumiin määrittely sairautena, ”normaalin” ja ”patologisen” käsitteillä. Seksuaalisuudessa itsessään ei ole mitään luonnollista, vaan kaikki seksuaalisuuteen liittyvä on kulttuurista. (Eerikäinen 2006, 14–16.)

Seksi ja erotiikka, jota ihminen kokee arjessa on usein hyvin erilaista kuin esimerkiksi erilaisissa seksioppaissa tai seksuaalisuutta kuvaavassa mediassa annetaan ymmärtää seksin olevan (Karkulehto 2006, 47). Sen vuoksi *Lupa* on mainio osoitus siitä, että myös ihan tavalliset eroottiset tilanteet voidaan kirjoittaa kansien väliin, ja tällöin lukija saa myös samaistumispintaa enemmän. Tosin teoksesta löytyy myös niitä epätodellisia seksuaalisia tilanteita kuvaavia novelleja, jotka koetaan ehkä enemmänkin seksifantasioina kuin arkipäivän tapahtumina. Karkulehto toteaa myös artikkelissaan ”Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat” (2006, 47), että ihminen saattaa pitää sukupuoliisuuttaan ja seksuaalisuuttaan täysin normaalina ja itsestään selvyytenä, mutta teoreettisella tasolla niitä voidaan pitää jopa fiktiivisinä. Kyse on lähinnä yhteiskunnan ja ruumiin osallisuudesta esimerkiksi seksuaali-identiteettien muodostumiseen. Seksuaalisen identiteetin luominen länsimaisessa yhteiskunnassa on siis monimutkainen prosessi.

3.3 Seksiposiitivisuus

Termi *seksiposiitivisuus* voidaan käsittää monella eri tavalla, mutta se sisältää muun muassa positiivisen asenteen seksiä kohtaan. *Seksiposiitivisuus* on myös luvan antamista ja sen kysymistä. Lisäksi on tärkeää tuntea itsensä hyväksytyksi omassa identiteetissään ja seksuaalisuudessaan, ja yhtä tärkeää on muiden ihmisten seksuaalisen identiteetin hyväksyminen. Seksiposiitivisuus tarkoittaa myös sitä, että seksistä voi puhua ilman häpeää tai kiusallisuutta. Seksiposiitivisuuden esille tuominen purkaa siis olemassa olevia tabuja. (International Society for Sexual Medicine 2019.)

Seksiposiitivisuus on asenteiden muuttamista ja rohkeaa itseilmaisua (Rinne 2019, 9). Novellissa ”Libertas” seksiposiitivisuus tulee hyvin ilmi, koska novellin päähenkilö on pyörätuolissa istuva nainen. ”Lasken pyörätuolille pyyhkeen ja asetaudun sen päälle. Viime kerralla kastelin ja sotkin koko istuimen – kiihottavaa toisaalta sekin, mutta nyt ajattelin suojata paikat.” (L, 97.) Novellissa seksiposiitivisuudella on tärkeä tehtävä, koska kyseessä on päähenkilö, joka kuuluu vähemmistöryhmään. Novelli antaa lukijalle mahdollisuuden asenteiden muuttamiseen ja kaikkien seksuaalisuuden hyväksymiseen. Novellissa ”Koti” käydään läpi myös itsensä hyväksymistä ja oman identiteetin vahvistamista:

”Mun on pakko saada suudella sua tuolta...” kuiskaan ja alan hivuttautua alemmas vartaloasi pitkin.

”En ole sheivannut –” estelet ja yrität ottaa harteistani kiinni.

”Aivan sama.”

”Ei kun oikeasti –”

”*Aivan. Vitun. Sama*”, kuiskaan painokkaasti. Viet kätesi takaisin pääsi yläpuolelle. (L, 166.)

Novellikokoelmassa tärkeäksi ajatukseksi nousee myös se, että seksiin täytyy kysyä ja saada lupa. Lupa on novellikokoelman kantava merkitys, joka nousee esille henkilöhahmojen dialogien ja ajatusten kautta. Luvan tematiikka on osin löyhästi sidoksissa novelleihin, mutta sen merkitys kuitenkin kantaa läpi kokoelman. Lupa tarkoittaa joko kahden henkilön välistä sopimusta tai sitä, että antaa itselleen tai toiselle luvan nauttia. Vaikka kirja-arvosteluissa on kritisoitu paljon sitä, että luvan kysyminen ja saaminen ei tule tarpeeksi teoksen novelleissa esille, on silti jokaisessa novellissa viitteitä lupaan. Esimerkiksi novellissa ”Testihuone” Sofiya osallistuu tutkimukseen, jossa hän saa testata

testihuoneessa erilaisia tutkijoiden seksiin kehittämiä laitteita. Novellin alussa tutkija esittelee tutkimusta Sofiyalle ja yhdellä lauseella viitataan Sofiyan antamaan lupaan: ”*Kuulostaa kieltämättä houkuttevalta*, Sofiya ajatteli ja piirsi allekirjoituksensa ruudulle.” (L, 179). Lupaan viitataan myös useammassa novellissa siten, ettei henkilöä esimerkiksi painosteta mihinkään ja luvan kysyntä seksin yhteydessä on enemmän sääntö kuin poikkeus:

”Voidaan siirtyä pakaroihin. Saan käsiteltyä ne paremmin paljaalla iholla, mutta jos haluat, voit myös jättää nuo päälle.”

Jähmetyn tajutessani, mitä hän ehdottaa.

”Saat tietenkin pyyhkeen suojaksi”, hieroja lisää.

Alushousujen riisuminen hieronnassa tuntuu hämmäntävältä. *Siitähän sinä olet viimeiset puoli tuntia haaveillut*, ääni takaraivossani huutaa. Ennen kuin ehdin kasata ajatukseni, mies sanoo ystävällisesti:

”Homma kyllä onnistuu kankaankin päältä, ei huolta. Kääntyisitkö kyljellesi, niin otetaan puoli kerrallaan – tuon sulle tyynyn tueksi.” (L, 13.)

Seksipositiivisuuteen kuuluu myös sananvapaus. Kaikilla on oikeus puhua seksistä ja harrastaa sitä sen verran kuin haluaa ja kenen seurassa haluaa. Seksin ei tarvitse kuulua esimerkiksi vain parisuhteeseen. Seksipositiivisuutta kuuluttavat kuitenkin usein ne henkilöt, jotka puhuisivat muutenkin julkisesti asiasta. Siihen on siis yllättävän vaikea samaisua. Jos oma suhde on seksiin mutkaton, on entistä tärkeämpää kohdata ja ymmärtää niitä ihmisiä, joilla suhde siihen on vaikeampi. (Friman 2019.) Salminen kuitenkin tuntuu korostavan teoksessaan nimenomaan sitä, että jokainen ihminen saa harrastaa seksiä niin paljon kuin haluaa ja kenen kanssa haluaa. Seksille ei aseteta rajoja eikä sitä laiteta tiettyyn yhteiskunnan asettamaan muottiin, vaan novellit kertovat jokainen oman erilaisen näkökulmansa seksuaalisuuteen, seksiin ja erotiikkaan. Teoksen viimeisessä novellissa ”Lupa” pariskunnalla on avoin suhde, joka tarkoittaa sitä, että tässä tapauksessa ainakin naisella on tässä novellissa lupa harrastaa seksiä myös parisuhteen ulkopuolella. Transgressiolle tyypillisesti rajoja venytetään ja kulttuuri muovautuu sen mukana:

”Sä olet ollut tuhma... Käyt panemassa muita miehiä mun selkäni takana”, sanot ja sisälläni sykähtää. Kyllähän minulla oli lupa – mutta yhteinen jälkileikkimme saa minut syttymään. (L, 198.)

3.4 Henkilöhahmojen monimuotoisuus ja moniäänisyys

Lupa-novellikokoelmassa novellien henkilöhahmot ovat Forsterimaisen litteitä, sillä novellissa ei syvennyttä niinkään henkilöhahmon kehittymiseen vaan pikemminkin novellissa on kyse tietyn tapahtuman kuvaamisesta niin kuin alaluvussa 2.1 totesin. Salmisen novellien henkilöhahmot ovat tunnistettavia, ja lukijan on helppo muistaa tällaiset hahmot, sillä ne on kuvattu niin yksinkertaisesti. Novellissa ”Vyaghrasana” päähenkilöstä kerrotaan vain vähän. Päähenkilö on joogatunnilla, jonne ilmestyy Tiikerityöksi kutsuttu henkilö. Päähenkilön ja Tiikerityön viestintä on koko novellin ajan sanatonta eikä dialogia käydä lainkaan. Lukija saa tekstistä selville vain sen, että päähenkilö on oletetusti nainen, koska ainoa asia mitä hänestä mainitaan on sukupuolielin. Siksi henkilö jää litteäksi eli yksinkertaiseksi hahmoksi, ja lukijan on helppo muistaa hänet:

Ennen kuin ehdin reagoida tai sanoa mitään, hän vei vesisuihkun yllättäen haaraväliini ja painoi minut hellästi seinää vasten. Vesi alkoi liplatella klitoristani, se muistutti vibraattorin tasaista tärinää ja suuseksin kosteaa pehmeyttä. (*L*, 62.)

Luvan tematiikkaa syventää ehdottomasti se, että teoksen henkilöhahmot ovat hyvin monimuotoisia. Erityisen novellikokoelmasta tekee se, että kyseessä ei ole pelkästään heteroille suunnattu teos, vaan kirjan henkilöhahmoista löytyy heteroiden lisäksi seksuaalivähemmistöihin kuuluvia hahmoja. Novellin ”Libertas” päähenkilö on liikuntarajoitteinen, kun taas novellissa ”Muuttolaatikot” kuvaillaan kahden miesoletetun kohtaamista. Monimuotoisuus on siis kantava voima teokselle. Monimuotoisuudella tarkoitetaan myös sitä, että henkilöhahmot kuvaillaan jokainen erilaisena, omana persoonanaan. Vaikka novelligenressä henkilöhahmojen kuvailu jääkin usein aika suppeaksi, kerronta on silti lukijaa ohjaavaa ja tekstistä saa selville henkilöhahmojen luonteenpiirteitä ja ulkonäköä. Esimerkiksi novellissa ”Merenvihreä” Alexanderia selkeästi jännittää uusi tilanne, ja lukijalle selviää myös hieman se, miltä henkilö näyttää:

Mä olen kuin pieni poika ensimmäisenä koulupäivänä, Alexander ajatteli.

Juhlatilan hälinä ja musiikin basso kuuluivat vaimeasti suurten lasiovien läpi. Alexander kohensi paitansa kauluksia ja pörrötti kiharia ruskeita hiuksiaan. (*L*, 115.)

Teoksen tärkeä ajatus on, että henkilöhahmot ovat tasa-arvoisia, ja valta-asemia esitetään vain roolileikkien avulla. Sukupuoli tarkoittaa käsitteenä biologista, anatomista,

ruumiillista, identiteettiä, instituutiota sekä representaatiota. Feministisen teorian käsite miehen ja naisen sukupuolisuudesta on vaihdellut vuosien varrella paljon, ja tänä päivänä tasa-arvon idea kehystää yhä enemmän sukupuolta koskevaa ajattelua ja politiikkaa. (Julkunen 2010, 10.) Varsinkin novellissa ”Lupa” valta-asetelman esittäminen vain rooli-leikin avulla on hyvä esimerkki teoksen tasa-arvoisuudesta:

”Ootko sä mun pikku huora?” kuiskaat korvaani. Haluaisin räjähtää käsiisi; kyllä olen tuhma, likainen. Puristat lanteitani lujempaa, en pysty liikuttamaan käsiäni vaikka haluaisin – jatkat lantiosi pyörivää liikettä, olen täynnä sinua ja kuumaa painetta, jota hierot kullillasi sisälleni. – – Silität päätäni, sormesi pyörittelevät kuvioita hiuksissani ja se tuntuu ihanalta.

”Haluatko käydä äskeistä läpi, tai kertoa millaista oli sen aiemman tyyppin kanssa? Vai ollaanko vaan tässä?” kysyt kääntyen katsomaan minua.

”Ollaan, ollaan vielä hetki”, kuiskaan ja hengitän sylissäsi. (*L*, 202–208.)

Tasa-arvokeskustelu on tällä hetkellä pinnalla myös sosiaalisessa mediassa. Miesten valta-asema ja naisten kokemana seksuaalisen hyväksikäytön pelko puhututtaa ihmisiä. Yhteiskunnan pitäisi olla oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen. Sukupuolen ei pitäisi määrittellä ennalta suhteitamme toisiin ihmisiin eikä sitä, miksi meidän on mahdollista tulla (Julkunen 2010, 66). Lisäksi sukupuolta ei voida enää jakaa vain mies- ja naissukupuoleen, sillä queer-teoria³ korostaa nimenomaan sitä, että biologisia sukupuolia on monia, ja kaikki ruumiit eivät sijoitu yksiselitteisesti jompaankumpaan sukupuoleen. Tasa-arvoisuus näkyy *Lupa*-teoksessa, sillä sukupuolen mainitsemista pyritään välttämään. Toki seksuaalista ja eroottista tapahtumaa on vaikea kuvailla esimerkiksi ilman genitaalialueiden kuvailua, mutta henkilöitä ei ”lokeroida” mieheksi tai naiseksi tai ylipäätään mihinkään sukupuoleen. Lukijan on näin helpompi myös samaistua tekstiin ja sen henkilöihin.

³ Queer-teoria vastustaa leimaamista ja moralisointia, ja teoriassa pyritään heteroseksuaalisuus/homoseksuaalisuus -binääriasetelman purkamiseen. Queer käsittää biseksuaalit, transvestiitit, transsukupuoliset ja muut, jotka kyseenalaistavat hegemonisen sukupuolijärjestelmän ja heteroseksismin. (Tieteen Terminankki: 19.3.2021. Kirjallisuudentutkimus: queer-teoria.)

4 PÄÄTÄNTÖ

Tutkielmassani tutkin Sita Salmisen eroottista *Lupa*-novellikokoelmaa. Halusin tutkia teosta sen vuoksi, että eroottinen kirjallisuus ei ollut itselleni genrenä niin tuttu eikä sen pohjalta oltu tehty kovinkaan paljon aiempaa tutkimusta. Lisäksi halusin pohtia pornografisen ja eroottisen kirjallisuuden eroja, ja voisiko tätä kyseistä teosta lokeroida jompaankumpaan.

Tutkimuskysymykseni käsittelivät muun muassa henkilöhahmoja ja tapoja, joilla heitä tekstissä kuvaillaan. Lisäksi pohdin henkilöhahmojen kautta esiin tulevaa moniäänisyyttä ja monimuotoisuutta sekä sitä, onko kirjailija ottanut huomioon nyky-yhteiskunnan seksuaalisten suuntauksien laajan kirjon. Löytääkö teos jokaisen lukijan ja pystyykö lukija samaistumaan tekstiin seksuaalisesta identiteetistä riippumatta?

Koska kyseessä on novellikokoelma, tutkin novellin historiaa ja rakennetta sekä sitä, kuinka eroottinen novellikokoelma toimi kaunokirjallisena tekstinä. Eroottista kirjallisuutta genrenä oli syytä myös pohtia juuri siksi, että se sekoitetaan niin helposti pornografiseen kirjallisuuteen.

Tärkeiksi käsitteiksi nousi teoksessa myös *seksuaalisuus*, *seksiposiitivisuus* ja *tasa-arvo*. Olen taustoittanut tutkimustani määrittelemällä nämä käsitteet sekä perustellut näkemykseni tutkimuskirjallisuuden ja kohdeteoksen avulla. Luvan tematiikalla on teoksessa suuri merkitys kirjailijan itsensä mielestä, ja siksi halusin pohtia myös sen paikkansapitävyyttä. Lisäksi halusin tutkia teosta transgression avulla.

Lupa on eroottista, kaunokirjallista tekstiä, sillä tunteita ja aistillisuutta kuvaillaan teoksen jokaisessa novellissa ja lukijan mielikuvitukselle annetaan valtaa. Toisaalta teoksesta löytyy myös pornografisia tekstejä, joissa toiminnan epätodellisuus korostuu. Tämä seikka tuotti vaikeuksia tutkielmassani, sillä molempien genrejen piirteitä löytyi hieman novellista riippuen. Koska raja eroottisen ja pornografisen kirjallisuuden välillä on häilyvä, uskon, että näiden genrejen eroja kannattaisi jatkossa tutkia lisää. Useampi tämän teoksen teksteistä menee kuitenkin mielestäni eroottiseen kirjallisuusgenreen.

Vaikka Salminen on itse kertonut teoksesta sen, että tarkkaa ulkonäön kuvailua ei teoksessa ole, on henkilöhahmoista havaittavissa silti jonkin verran enemmän vihjeitä kuin olin ajatellut ennen tutkimusta. Minusta vihjeiden avulla lähes jokaisen henkilöhahmon oletettu sukupuoli selvisi tekstiä lukiessa, vaikka toki lukijan mielikuvituksellekin jäi tilaa. Moniäänisyys ja monimuotoisuus tuli teoksessa hyvin esille, ja novellit käsittelivät erilaisia seksuaalisia identiteettejä kattavasti. Novelleista löytyi muun muassa pyörätuolissa istuva henkilöhahmo, sinkku, avoimessa suhteessa oleva pari ja homopari listan jatkuessa monipuolisena.

Novellit ovat juoninovelleja eivätkä ne ole rakenteeltaan moderneja, vaikka tunteita kuvaillaankin paljon. Eroottinen novellikokoelma kaunokirjallisena tekstinä toimi hyvin, koska kulttuurissamme on tapahtunut yleinen seksualisoituminen, minkä vuoksi eroottinen novellikokoelma voidaan katsoa olevan kaunokirjallista tekstiä. Koska kaunokirjallisuutta määritellään korkeatasoisen sanataiteen ja viihteellisuuden yhdistelmänä, pidän *Lupa*-teosta kaunokirjallisena tekstinä. Eroottista tekstiä lukiessaan, lukija löytää paljon tunnelmaisuja sekä henkilöhahmojen eroottisia piirteitä ja eroottisten tapahtumien kuvailua.

Tutkimuksessani pohdin transgressiivisen estetiikan kautta seksin kuvailua teoksessa. Seksuaalisten elementtien ristiriita lukijan arvojen kanssa aiheuttaa tekstin tapahtumien huomioimisen sijaan sen, että lukija kiinnittää huomion kieleen. Pornografisesti kuvaillut seksuaaliset tapahtumat olivat epätodellisia, joka johti esimerkiksi siihen, että lukijana alkoi kiinnittää huomiota genitaalialueiden monipuoliseen kuvailuun. Myös transgressiivisiä rajoja rikottiin useammassakin novellissa.

Luvan tematiikkaa tutkiessani, ennakko-oletukseni oli kirja-arvostelujen pohjalta se, että lupa ei ole tarpeeksi kantava merkitys teoksen edetessä eikä se luo novellikokoelmalle punaista lankaa. Tutkielmani toi esille kuitenkin sen, että lupaan viitataan jokaisessa novellissa, tosin osassa vain yhdellä lauseella. Luvan tematiikkaa syventää myös henkilöhahmojen monimuotoisuus, ja vaikka seksuaalisen identiteetin merkitys ja määritelmä on länsimaisessa kulttuurissa edelleen hyvin epäselvä, on se teoksessa tuotu esille täysin luonnollisesti ja ristiriidattomasti.

Tutkielmassani käsittelin vain yhtä eroottisen kirjallisuusgenren teosta, ja jatkossa tutkimusta voitaisiin laajentaa käsittelemään suurempaa otantaa. Eroottista kirjallisuutta voisi tutkia esimerkiksi queer-teorian näkökulmasta enemmän. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka moni eroottisen kirjallisuusgenren teos käsittelee monipuolisesti eri seksuaalisuuksia takertumatta vain heteroseksuaalisuuteen. Törmäsin tutkielmaa tehdessäni myös kehopositiivisuus-käsitteeseen, jota olisi kiinnostavaa tutkia varsinkin tämänkaltaisista teoksista. Myös miehen maskuliinisuuden kuvailu kiinnostaa minua, ja miten mies ylipäätään on kuvailtu eroottisessa kirjallisuudessa.

Jokainen seksuaalisuus on teoksessa hyväksytty osaksi yhteiskuntaa, osaksi luotuja normeja. Teoksen henkilöhahmojen monimuotoisuus on modernia kerrontaa, joka pyrkii veynttämään annettuja rajoja siinä onnistuen. Kokonaisuutena *Lupa* on eroottinen novellikokoelma, jonka suurin voimavara on se, että siinä on jokaiselle lukijalle jotakin; eri seksuaalisuuksia, tunteiden monipuolista kuvailua ja niin arkielämään sijoittuvaa kuin fantasiaihinkin perustuvaa seksiä.

LÄHTEET

Kaunokirjallisuus

Salminen, Sita 2019. *Lupa. [=L]. Eroottisia novelleja*. Novellikokoelma. Kosmos.

Tutkimuskirjallisuus

Eerikäinen, Hannu 2006. Halu ja nautinto järjen haasteena. Teoksessa Taina Kinnunen & Anne Puuronen (toim.), *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat*. Tampere: Gaudeamus, 13–43.

E. May, Charles 2002. *The Short Story. The Reality of Artifice*. New York: Routledge.

Hilanka, Tuula 1981. Novelli muutokriittisenä ongelmana. Teoksessa Hannu Riikonen & Pirjo Vaittinen (toim.), *Kirjallisuuden lajien historiaa ja teoriaa*. Kirjallisuuden ja musiikkitieteen laitos. Sarja A, N:o 5. Turku: Turun yliopisto, 14–35.

Hosiaislouma, Yrjö 2003. *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.

Karkulehto, Sanna & Leppihalme, Ilmari 2018. Työtä töiden joukossa? Seksuaalisuus, kaupallisuus ja toimeentulon pakko kotimaisessa nykykirjallisuudessa. Teoksessa Jussi Ojajärvi, Erkki Sevänen ja Liisa Steinby (toim.), *Kirjallisuus nykykapitalismissa: Suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin näkökulma*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 261–285.

Karkulehto, Sanna 2006. Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat. Teoksessa Taina Kinnunen & Anne Puuronen (toim.), *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat*. Tampere: Gaudeamus, 44–70.

Nikunen, Kaarina; Paasonen; Susanna & Saarenmaa, Laura 2005. *Jokapäiväinen pornomme. Media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino.

Rimmon-Kenan, Shlomith 1991. *Kertomuksen poetikka. (Narrative Fiction: Contemporary Poetics, 1983.)* Suom. Auli Viikari. Helsinki: SKS.

Digitaaliset lähteet

International Society for Sexual Medicine. What does "sex positive" mean?

<https://www.issm.info/sexual-health-qa/what-does-sex-positive-mean/>

(viitattu 15.2.2021)

Jenks, Chris 2003. *Transgression*. London: Routledge.

<https://www.taylorfrancis.com/books/transgression-chris-jenks/10.4324/9780203422861>

Patea, Viorica 2012. *Short Story Theories: A Twenty-first-Century Perspective*. New York & Amsterdam: Rodopi.

https://www.academia.edu/28321323/Viorica_Patea_The_Short_Story_An_Overview_of_the_History_and_Evolution_of_the_Genre_Short_Story_Theories_A_Twenty_first_Century_Perspective_Ed_Viorica_Patea_New_York_and_Amsterdam_Rodopi_2012_1_26_ISBN_9789042035645

Rinne, Säde 2019. *Tapaus delfiinikondomi, Miten kuvataideopettaja voi tukea seksuaalikasvatusta, opiskelijoiden seksuaali-identiteettiä ja seksiposiitivisuutta opetustilanteissa*. Taiteen kandidaatin opinnäyte. Aalto-yliopisto. https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/40211/bachelor_Rinne_S%c3%a4de_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y (22.2.2021).

Vuorensola, Annika 2015. Uusi Fifty Shades -kirja myi heti yli miljoona kappaletta. *Iltalehti* 24.6.2015. <https://www.iltalehti.fi/viihde/a/2015062419920814>

Friman, Laura 2019. Seksiposiitivisuus on kauheaa. *Yle* 15.2.2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/02/15/laura-frimanin-kolumni-seksiposiitivisuus-on-kauheaa>

Tieteen termipankki 2021. Kirjallisuudentutkimus: Novelli. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:novelli>

Tieteen termipankki 2021. Kirjallisuudentutkimus: Henkilöhahmo. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:henkil%C3%B6hahmo>

Tieteen termipankki 2021. Kirjallisuudentutkimus: Queer-teoria. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:queer-teoria>